

ASPECTE JURIDICE PRIVIND INVESTIGAȚIILE SPECIALE ÎN CONTEXTUL COMBATERII CRIMINALITĂȚII POLITICE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Boris GLAVAN,

*doctor în drept, conferențiar universitar,
lector superior al Catedrei „Activitate operativă de investigații”
a Academia „Ștefan cel Mare” a MAI*

Summary

Crime policy was and still remains a problem for our country, the causes and reasons that contribute to this phenomenon: the interest of large Empires to dominate the territory of our country, the education of the society in the authoritarian spirit, the desire of the political parties to come and to maintain in power at any cost, the inability of political leaders to govern the country democratically. This requires the appropriate solutions for searching poignancy to exclude or at least lessening this scourge. Below we highlight some deficiencies which contribute to crime in the Republic of Moldova.

Discutarea și analiza diferitelor aspecte ale criminalității politice este extrem de importantă și necesară, dat fiind faptul că moștenim o istorie plină de acțiuni extremiste și represive a unui regim totalitar îndreptate împotriva celor mai de preț valori ale unei societăți democratice căreia îi sunt specifice libertatea, onoarea și demnitatea umană, societăți în care dreptul la cultură, artă, educație, limbă națională sunt lucruri sacre. Actualitatea abordării subiectului în discuție, din păcate, este marcată și de stereotipurile trecutului antidemocratic de care societatea noastră încă nu se poate debarasa.

Criminalitatea politică a fost și este în prezent o amenințare considerabilă la adresa societății, un obstacol serios pentru funcționarea normală a statului, un factor destabilizator major în punerea în aplicare a reformelor economice și sociale, reducând încrederea cetățenilor în guvernare și administrație și provocând, totodată, nemulțumiri și tensiuni sociale. Astfel, menționăm că prevenirea acestui gen de crime este justificată și corespunde pe deplin intereselor statului și cetățenilor care respectă legile.

În același timp, cu părere de rău, constatăm faptul că organele de drept sunt în imposibilitatea de a combate în mod eficient aceste infracțiuni, cauzele și motivele fiind multiple. Trebuie să menționăm că nu ne-am propus drept scop abordarea întregului spectru de factori care favorizează fenomenul în cauză și, în cele ce urmează, ne vom limita doar la evidențierea unora dintre aceștia ce țin de latura juridică, mai cu seamă, de aspectul investigativ-operativ și cel probator.

Pentru început, considerăm necesar să punctăm conținutul termenului „criminalitate politică” și să precizăm ce înțelegem atunci când utilizăm acest termen. Făcând abstracție de elucidarea numeroaselor abordări referitoare la definirea „criminalității politice” expuse în literatura de specialitate, mai cu seamă în cea din străinătate, menționăm doar faptul că acest termen, în sens îngust, se referă la infracțiunile săvârșite din motive politice, iar în sens larg, cuprinde toate crimele comise în sfera politicului, în domeniul administrației publice și sociale.

Prin urmare, putem menționa că spectrul infracțiunilor politice care se comit astăzi în societatea noastră este foarte variat și în cele mai frecvente cazuri îmbracă forma infracțiunilor tradiționale: fapte de corupție, abuz de putere sau de serviciu, spălare de bani, trafic de influență, ingerința în actul justiției etc. comise în sfera politicului sau în scopuri politice.

Referindu-ne la faptul cât de frecvent au loc astăzi crime politice în societatea noastră putem menționa că, din păcate, nu dispunem de o evidență statistică în acest sens și, probabil, nici nu există o astfel de evidență. Acest fapt însă nici pe departe nu înseamnă că frecvența infracțiunilor politice în țara noastră este nesemnificativă. Este suficient să reflectăm asupra știrilor media și să constatăm faptul că întreaga societate, zilnic, este alimentată cu informații despre noi și noi cazuri de crime politice de diferit gen.

Totodată, trebuie să menționăm faptul că deși caracterul și nivelul pericolului social al infracțiunilor politice este considerabil mai mare decât al infracțiunilor cu componente similare, persoanele care le comit sunt rareori trase la răspundere penală, iar în cazul în care sunt trase la răspundere, lipsește motivația politică din învinuire, și chiar mai mult, nu se indică scopul politic al faptei. Anume lipsa probelor despre implicarea politicului în comiterea infracțiunilor ne permite să afirmăm că organele de drept în domeniul combaterii crimei politice practic nu funcționează, iar una din cauze este cadrul juridic defectuos în domeniul investigării și cercetării infracțiunilor.

La finele anului trecut au intrat în vigoare noile prevederi juridice cu privire la investigațiile operative, fiind vorba despre Legea nr. 59 privind activitatea specială de investigație și Legea nr. 66 pentru modificarea și completarea Codului de procedură penală al RM. Cu siguranță, la baza adoptării acestor acte normative a stat un scop nobil, și anume, racordarea legislației naționale la standardele europene. Apreciem înalt voința legiuitorului de a face mai multă claritate în domeniul vizat, însă, din păcate, caracterul neconsecvent, interpretabil și, în anumite privințe, contradictoriu al prevederilor stipulate în aceste două legi compromit aproape în totalitate sarcinile de bază ale activității speciale de investi-

gație, și anume: prevenirea și curmarea infracțiunilor, colectarea de informații despre posibile evenimente și/sau acțiuni ce ar putea pune în pericol securitatea statului (art. 2 al Legii nr. 59 din 29.03.2012).

Mă întreb cum pot fi prevenite infracțiunile, inclusiv cele cu caracter politic, în condițiile în care majoritatea măsurilor speciale de investigație, fiind și cele mai eficiente, pot fi realizate doar în cadrul urmăririi penale care, după cum este bine știut, este inițiată doar după comiterea infracțiunii și nicidecum înainte (alin. (3) art. 18 al Legii 59 din 29.03.2012; art. 132³ CPP).

Pot oare fi prevenite actele de terorism, actele de diversiune sau alte acțiuni criminale îndreptate împotriva autorităților publice sau securității de stat doar prin măsuri speciale de investigație precum *chestionarea* sau *urmărirea vizuală* în condițiile în care criminalii de astăzi acționează la un nivel profesional foarte înalt, camuflându-și cu precauție planurile diabolice și folosind cele mai moderne tehnologii antispionaj?

Spre exemplu, cum poate fi prevenit omorul la comandă fie în scop politic sau în afara acestuia, fără a intercepta comunicările, fără a verifica și ține sub control planurile criminale ale celor care pregătesc astfel de fapte?

Potrivit Codului penal, pregătirea de infracțiune în calitate de „infracțiune neconsumată”, care de altfel poate servi drept temei pentru inițierea urmăririi penale, există doar în cazul în care acțiunile de pregătire au fost sistate din cauze independente de voința făptuitorului (art. 26, 27 CP al RM), adică în cazul în care făptuitorul a fost reținut de organele de drept. Dacă însă, în cazul aceluiași exemplu, organele de drept nu au intervenit în vederea sistării acțiunilor de pregătire a infracțiunii și nici o altă cauză externă nu a determinat făptuitorul să renunțe la realizarea planului său criminal, atunci nu putem vorbi despre existența infracțiunii în forma neconsumată. Prin urmare, nu poate fi pornită urmărirea penală și, respectiv, nu pot fi realizate nici măsuri speciale de investigație efective și pe măsura actului criminal. Faptul că există suspiciuni, fie chiar și rezonabile, că în viitor se va comite o infracțiune nu poate servi drept temei pentru pornirea urmăririi penale din simplul fapt că urmărirea penală se inițiază post-factum și nu ante-factum.

Codul de procedură penală stipulează expres că urmărirea penală se pornește dacă din cuprinsul actului de sesizare sau al actelor de constatare rezultă o bănuială rezonabilă că a fost săvârșită o infracțiune și nu există vreuna din circumstanțele care exclud urmărirea penală. Așadar, atragem atenția asupra făptuitorului că legiuitorul în acest caz folosește timpul trecut și nu prezent sau viitor atunci când se referă la infracțiune în temeiul căreia poate fi pornită urmărirea penală (art. 274 CPP).

Din păcate, cele relatate sunt valabile nu doar pentru prevenirea

omorului la comandă, ci și pentru multe alte categorii de infracțiuni care urmăresc fie un scop strict politic, fie că acesta concurează și cu alte scopuri.

În contextul analizei prevederilor juridice cu privire la interceptarea comunicărilor în calitate de instrument, foarte eficient de altfel, împotriva criminalității în general și a celei politice în mod special, este interesant faptul că noile prevederi interzic aplicarea acestui instrument în cazul dezordinilor în masă, însoțite de aplicarea violenței împotriva persoanelor, de pogromuri, incendieri, distrugerii de bunuri, de aplicarea armei de foc sau a altor obiecte utilizate în calitate de armă, precum și de opunere de rezistență violentă sau armată reprezentanților autorităților (art. 285 CP), or tocmai astfel de acțiuni criminale au la bază interese politice. Interceptarea este interzisă și în cazul altor infracțiuni care vizează în mod direct caracterul politic, ca de exemplu *coruperea alegătorilor* (art. 181¹ CP).

Totodată, este de remarcat faptul că actualele prevederi juridice la care m-am referit mai sus permit interceptarea comunicărilor în cazul unor componente de infracțiuni care nici nu există în Codul penal. Potrivit art. 132⁸ CPP, interceptarea comunicărilor este permisă în cazul infracțiunilor prevăzute de alin. (3) și (4), art. 140 CP, însă astfel de componente de infracțiuni în Codul penal pur și simplu nu există.

Vorbind de prevenirea infracțiunilor atragem atenția și asupra faptului că această sarcină se compromite prin însăși definiția activității speciale de investigație expusă diferit în cele două legi menționate mai sus, într-un caz această activitate fiind desemnată ca o totalitate de acțiuni de urmărire penală (art.132¹ CPP), iar în alt caz ca o procedură cu caracter public sau secret (art. 1 al Legii 59 din 29.03.2012). Prin urmare, apare întrebarea: Care este totuși natura juridică a măsurilor speciale de investigație, sunt sau nu acțiuni de urmărire penală? și care este valoarea juridică a informațiilor obținute în urma realizării măsurilor speciale de investigație, au sau nu statut de probă?

Incertă este situația și în privința organului abilitat cu atribuții în domeniul investigațiilor speciale, dat fiind faptul că Legea nr. 59 din 29.03.2012 stipulează expres că activitatea specială de investigație se efectuează de către ofițerii de investigație ai subdiviziunilor specializate (art. 6), iar Legea nr. 66 din 05.04.2012 stabilește că interceptarea și înregistrarea comunicărilor, precum și înregistrările de imagini se efectuează nu doar de către ofițerul de investigație, ci și de ofițerul de urmărire penală. Astfel, nu este clar cum poate ofițerul de urmărire penală să efectueze măsuri speciale de investigație în condițiile în care nu este investit cu atribuții în acest domeniu. Considerăm că pe această cale, prin asumarea de către ofițerul de urmărire penală a competențelor din domeniul

investigațiilor speciale, se diminuează considerabil rolul ofițerului de investigație în combaterea criminalității. Este ca și cum ofițerul de urmărire penală ar efectua expertizele criminalistice nefiind specialist în acest domeniu.

Tot în acest context menționăm și faptul că din momentul intrării în vigoare a legilor menționate mai sus și până în prezent măsura interceptării și înregistrării comunicărilor precum și înregistrările de imagini sunt din punct de vedere legal instrumente juridice paralizate și care nu pot fi aplicate. Potrivit prevederilor art. 132⁹ CPP, asigurarea tehnică a interceptării comunicărilor se realizează de către autoritatea abilitată prin lege cu asemenea atribuții, utilizându-se mijloace tehnice speciale, însă o astfel de autoritate deocamdată nu a fost desemnată prin lege. Prin urmare, orice interceptare și înregistrare a comunicărilor trebuie calificată ca fiind ilegală și în consecință materialele acumulate trebuie calificate nule.

Există și alte curențe legislative care pun în dificultate prevenirea și curmarea infracțiunilor, inclusiv a celor cu caracter politic. Mă voi limita însă la cele expuse pentru a nu pierde esența problemei în detaliile legilor menționate.

În concluzie, menționăm: combaterea criminalității politice a devenit imperativul principal în aspirațiile societății noastre de a deveni cu adevărat democratică, imperativ care impune cu necesitate un cadru juridic adecvat pentru curmarea crimelor politice. Pe această cale propunem revizuirea cât mai urgentă a cadrului legal în domeniul investigațiilor speciale, astfel încât ofițerii de investigație să poată realiza întregul spectru de măsuri speciale, iar prevenirea infracțiunilor să devină o realitate.

Bibliografie

1. Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18.04.2002 // Monitorul Oficial al R. Moldova nr. 128-129/1012 din 13.09.2002.
2. Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14.03.2003 // Monitorul Oficial al R. Moldova nr. 104-110/447 din 07.06.2003.
3. Legea nr. 66 pentru modificarea și completarea Codului de procedură penală al RM // Monitorul Oficial nr. 155-159/510 din 27.07.2012.
4. Legea nr. 59 privind activitatea specială de investigație // Monitorul Oficial nr. 113-118/373 din 08.06.2012